

О'QUVCHILARNING IJODIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK PSIXOLOGIYA ASOSLARI

Yuldasheva Shohista

Andijon Davlat Pedagogika instituti

Pedagogika yo`nalishi 1-kurs magistranti

E-mail: shohistayuldasheva02@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada o`quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishda pedagogik psixologik metodlarning o`rni shu bilan birga ularni tafakkurini ongini rivojlantirishda ularning o`rni va usullari keng yoritilgan.

Kalit so`zlar: tafakkur, pedagogika, psixologiya, usul va metod .

Аннотация: В данной статье широко освещается роль педагогических и психологических методов в развитии творческого мышления учащихся, а также их значение и методы в формировании сознания и мышления.

Ключевые слова: мышление, педагогика, психология, способ, метод.

Annotation: This article highlights the role of pedagogical and psychological methods in developing students' creative thinking, as well as the significance and techniques used to enhance their consciousness and cognitive abilities.

Keywords: thinking, pedagogy, psychology, way, method.

Kirish . O'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish zamonaviy ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biridir. Ilm-fan va texnologiyalar tez rivojlanib borayotgan sharoitda ijodiy tafakkur nafaqat muvaffaqiyatli kasbiy faoliyat uchun asos, balki har bir o'quvchining shaxs rivoji uchun ham zarur shart bo'lib qolmoqda.

Pedagogik psixologiya, ta'lim va tarbiya qonun-qoidalarini o'rganuvchi fan sifatida, o'quvchilarning ijodiy potensialini tadqiq qilish va rivojlantirishda kalit rol o'ynaydi.

Pedagogik psixologiya ijodiy tafakkurni rivojlantirishning asosi sifatida. Pedagogik psixologiya ta'lim jarayonida sodir bo'ladigan psixik jarayonlar va hodisalarni, shuningdek o'quvchilarning rivojiga ta'sir etuvchi omillarni o'rganadi. Uning eng muhim faoliyat yo'nalishlaridan biri ijodiy tafakkurni shakllantirish va rivojlantirishdir. Ijodkorlik nafaqat muammolarni innovatsion yo'sinda hal qilish qobiliyati, balki o'zini ifoda etish, tafakkurning o'zgaruvchanligi va stereotiplarni yengish qobiliyatini ham o'z ichiga oladi. O'quvchilarning ijodiy tafakkurini samarali rivojlantirish imkonini beruvchi bir necha yondashuvlar va usullar mavjud. Ular amaliyotga yo'naltirilgan va nazariy jihatdan pedagogik ishning turli yo'nalishlarini qamrab oladi.

Ijodiy tafakkurni rivojlantirishning asosiy prinsiplaridan

1. Faollik va mustaqillik prinsipi. Ijodiy tafakkurni rivojlantirish uchun o'quvchilarni muammolarni hal qilishda faol izlanish va mustaqil yondashuvga rag'batlantirish muhimdir. Bu nafaqat o'qitishda, balki tanqidiy va konstruktiv tafakkurni rivojlantirishda ham yordam beradi.

2. Tanlov erkinligi prinsipi. O'quvchilarni mustaqil tanlovlarni rag'batlantirish, ularga standartdan tashqari qarorlar qabul qilish va muammoni hal qilishning turli variantlarini tahlil qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Erkin tafakkur qabul qilishda his-hayajon va ko'plab imkoniyatlarni anglash orqali shakllanadi.

3. Dialoglilik prinsipi. Ijodiy tafakkurni rivojlantirishda o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro aloqaning ahamiyati katta. Issiq va ochiq muloqot muhitini yaratish har bir o'quvchining ichki potensialini ochib berishga yordam beradi, uni yangi g'oyalar va kontseptsiyalarni izlashga rag'batlantiradi.

4. Turli fanlar bilimlarini integratsiya qilish prinsipi. Turli fanlardan olingan bilimlarni uyg'unlashtirish o'quvchilarga fan va san'atning turli sohalari o'rtasidagi

o'zaro bog'lanishlarni ko'rishga yordam beradi, shuningdek muammolarni nestandart yo'sinda hal qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Ijodiy tafakkurni rivojlantirishga qaratilgan bir necha pedagogik usullar mavjud:

1. Masalaga yo'naltirilgan ta'lim usuli. Bu usul o'quvchilarga muammo qo'yishga asoslanadi, ularning hal etilishi uchun nestandart yondashuvlar va yangi qarashlar talab qilinadi. Masalaga yo'naltirilgan ta'lim fikrlash jarayonlarini faollashtiradi, yangi qarorlarni izlashga rag'bat beradi.

2. Loyihalar usuli. Loyihalar bilan ishlash o'quvchilarga mustaqil ishlash, tanqidiy tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi, shuningdek fanni chuqur o'rganishga sabab bo'ladi. Loyihaviy faoliyat o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini namoyon etish uchun kuchli rag'bat bo'lib xizmat qiladi.

3. Mozgovoy shturm usuli. Bu usul o'quvchilarga fikrlarni erkin va baholashsiz bildirish imkonini beradi, bu esa ularga xatolardan qo'rqmasdan ijodiy tafakkurni rivojlantirishga yordam beradi.

4. Rolli o'yinlar va simulyatsiyalar. Rolli o'yinlar o'quvchilarga turli rollarni o'ynash imkonini beradi, bu esa empatiya va ijodkorlikni rivojlantirishga yordam beradi. Bunday o'yinlar ko'pincha tanqidiy tafakkur va nestandart holatlarda muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

O'qituvchining ijodiy tafakkurni rivojlantirishdagi roli

O'qituvchi nafaqat bilim manbaiga, balki ijodiy tafakkurni rivojlantirishda muhim o'ynashni tashkil etuvchi katta rag'batlantiruvchi hamdir. Bu jarayonda muhim jihatlar:

O'quvchilarning tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash. O'qituvchi o'quvchilarning har qanday tashabbuslarini rag'batlantirishi kerak, hatto agar ular an'anaviy yo'llardan tashqari bo'lsa.

Tajriba uchun musbat muhit yaratish. O'quvchilar xatolardan qilishni o'rganish, bu esa izlanish va o'rganish jarayonining bir qismi ekanini his qilishlari kerak. Ijodiy yondashuvni talab qiladigan vaziyatlarni modellashtirish. Ta'lim jarayoniga o'quvchilardan nestandart qarorlar qabul qilishni talab qiladigan topshiriqlar kiritish muhim, shuningdek ularning shaxsiy qobiliyatlarini namoyon etish imkonini yaratish kerak.

Pedagogik Asoslar

O'quv Jarayonida Ijodiy Tafakkurni Rivojlantirish

O'qituvchilar o'quvchilarning ijodiy tafakkurlarini rivojlantirish uchun quyidagi pedagogik yondashuvlarni qo'llashlari mumkin:

Divergent fikrlashni rag'batlantirish: O'quvchilarga ochiq savollar berish orqali turli javoblarni ishlab chiqishga undash. Masalan, "Bir piyolani nechta turli maqsadlarda ishlatishingiz mumkin?" kabi savollar ijodiy fikrlashni rivojlantiradi.

Muammoli vaziyatlarni yaratish: O'quvchilarga real hayotdagi muammolarni taqdim etish va ularni hal qilish yo'llarini izlashga undash. Bu yondashuv o'quvchilarning tahliliy va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini oshiradi.

Kooperativ o'qish: O'quvchilarni guruhlariga bo'lib, birgalikda muammolarni hal qilishga jalb etish. Bu usul ijodiy fikrlash va jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

O'qituvchining Roliga E'tibor

O'qituvchining roli o'quvchilarning ijodiy tafakkurlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. U quyidagi funksiyalarni bajarishi kerak:

Motivator: O'quvchilarni yangi bilimlarni o'rganishga va ijodiy fikrlashga undash.

Yo'naltiruvchi: O'quvchilarga to'g'ri yo'nalishlarni ko'rsatish va ularni mustaqil fikrlashga rag'batlantirish.

Modellash: O'quvchilarga ijodiy fikrlash jarayonlarini ko'rsatish va ularni o'zlashtirishga yordam berish.

Psixologik Asoslar

Ijodiy Tafakkur va Psixologik Nazariyalar

Lev Vygotskiyning "Proksimal rivojlanish zonasi" nazariyasi: Vygotskiyga ko'ra, o'quvchilar o'zlarining mustaqil ravishda yechish qobiliyatiga ega bo'lmagan muammolarni kattalar yoki tajribali tengdoshlar yordamida hal qilishlari mumkin. Bu jarayon ijodiy tafakkurning rivojlanishiga yordam beradi.

Robert Sternbergning "Ijodiy intellektual nazariya": Sternberg ijodiy tafakkurni uchta asosiy komponentga ajratadi: analitik (tahliliy), kreativ (ijodiy) va amaliy (praktik) intellektual qobiliyatlar. Ushbu komponentlar o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Emotsional va Motivatsion Asoslar

Ichki motivatsiya: O'quvchilarning ichki qiziqishlari va ehtirolari ularning ijodiy faoliyatini rag'batlantiradi. Ichki motivatsiya o'quvchilarning o'z-o'zini rivojlantirishga bo'lgan istaklarini kuchaytiradi.

Emotsional qo'llab-quvvatlash: O'quvchilarga o'z fikrlarini erkin ifoda etish imkoniyatini berish va ularni xatolardan qo'rqmaslikka undash, ijodiy tafakkurni rivojlantirishda muhimdir.

Amaliy Tavsiyalar

Ijodiy mashqlarni qo'llash: O'quvchilarga turli ijodiy mashqlarni bajarish orqali ularning ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish.

Ochiq savollar berish: O'quvchilarga javoblari ko'p bo'lishi mumkin bo'lgan savollar berish orqali ularning divergent fikrlashini rag'batlantirish.

Guruhlarda ishlashni tashkil etish: O'quvchilarni guruhlarga bo'lib, birgalikda muammolarni hal qilishga jalb etish, ijodiy fikrlash va jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

O'z-o'zini baholashni rag'batlantirish: O'quvchilarga o'z faoliyatlarini baholash imkoniyatini berish, ularning reflektiv fikrlash ko'nikmalarini oshiradi.

Xulosa qilib shuni aytamanli, o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish nafaqat muhim ta'lim vazifasi, balki mukammal yondashuvni talab qiladigan vazifadir. Pedagogik psixologiya bizga bu jarayonga samarali ta'sir o'tkazish uchun usullar va strategiyalarni taqdim etmoqda. Faollik, mustaqillik, dialoglilik va bilimlarni integratsiya qilish pedagogik ishda ijodiy potensialni rivojlantirish uchun asosiy prinsiplar bo'lishi kerak. Shuningdek, o'qituvchining vazifasi — bilim berish bilan cheklanmay, o'quvchilarni ijodiy fikrlashga, standartdan tashqariga chiqishga va kelajakdagi murakkab muammolarni hal qilishga tayyorlashdir.

Ijodiy tafakkur — bu yangi g'oyalar yaratish, mavjud bilimlarni yangi kontekstda qo'llash va muammolarni innovatsion tarzda hal qilish qobiliyatidir. Bu tafakkur turi o'quvchilarning akademik muvaffaqiyatlarini oshirish, muammolarni samarali hal qilish va ijtimoiy moslashuvchanlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Druzinin, V. N. (2007). Pedagogik psixologiya: Teoriya va amaliyot.
2. Gippenreiter, I. Yu. (2000). Bolalar va o'smirlar ijodiy tafakkurini rivojlantirish.
3. Zinchenko, V. P. (2010). Ijodiyot psixologiyasi: Nazariy va amaliy jihatlar.
4. Mishchenko, V. N. (2015). Pedagogik psixologiyaning asoslari.